

CONSECINȚELE JURIDICE ALE ACCEPTĂRII ȘI RENUNȚĂRII LA SUCCESIUNE. RĂSPUNDEREA SUCCESORILOR PENTRU DATORIILE DEFUNCTULUI

Iulia BĂNĂRESCU

Catedra Drept Civil

This article deals with the legal consequences of the acceptance of inheritance and its withdrawal; and rejection of inheritance; the heirs' responsibility for the deceased's debts; transfer of the inheritance rights and of the inheritance obligations in accordance with the Moldovan inheritance law. The author found that these institutions form an essential part of the Moldovan inheritance law provided for in the Civil Code, which partially regulates them, but fails to fully address all issues that may arise in connection with the opening of inheritance. Because of a great number of lacunae, often there is a need to resort to the analogy of laws to find a solutions to such issues, which may place the parties in unfavorable situation.

*„Semel heres, semper heres”
„Odată ce ești moștenitor, rămâi moștenitor”
(Proverb roman)*

Spre deosebire de dreptul roman, unde moștenitorii dobândeau imediat și imperstiv moștenirea, considerându-se că dreptul lor era întemeiat pe coproprietatea familială, în dreptul nostru moștenirea nu este impusă, fiecare moștenitor, legal sau testamentar, fiind în drept să opteze pentru acceptare sau renunțare la moștenire. Dreptul succesoralului de a alege între acceptare și renunțare la succesiune se numește *opțiune succesorală* și reprezintă prerogativa juridică ce permite titularului său de a putea să modifice, printr-un act unilateral de voință, o situație juridică incertă, după o alternativă precisă și previzibilă [1].

Transmiterea activului succesoral

Patrimoniul defunctului, cuprinzând o universalitate de drepturi și obligații cu conținut patrimonial, se transmite, în virtutea legii sau a testamentului, moștenitorilor săi.

Drepturile personale nepatrimoniale nu sunt transmisibile pe cale de moștenire.

Transmiterea are ca obiect, în principiu, numai drepturile și obligațiile defunctului cu conținut patrimonial, cele personale nepatrimoniale fiind netransmisibile pe cale de moștenire.

În alcătuirea patrimoniului succesoral intră, în principiu, numai drepturile patrimoniale existente la data deschiderii moștenirii. Drepturile personale nepatrimoniale nu se transmit prin moștenire decât în mod excepțional, în cazul și în limitele prevăzute de lege, cum ar fi exercitarea dreptului de a pretinde recunoașterea calității de autor al operei, a dreptului de a pretinde respectarea integrității operei și de a se opune oricăror modificări sau atingeri aduse operei, dacă prejudiciază onoarea sau reputația autorului (alin.(3) art.17 al Legii cu privire la drepturile de autor și drepturile conexe) [2]. În activul succesoral intră deci drepturile patrimoniale ale defunctului, indiferent de natura lor, drepturi reale principale sau accesorii, drepturi de creanță, drepturi patrimoniale de autor și acțiunile în justiție patrimoniale la care defunctul avea dreptul și care pot fi continuate sau chiar pornite de moștenitori. Unele drepturi cu conținut patrimonial nu se transmit pe cale succesorală, întrucât se sting prin moartea titularului lor. În această categorie intră, de exemplu, dreptul de uzufruct viager, dreptul la o rentă viageră, dreptul la o întreținere derivând dintr-un contract de întreținere sau din obligația legală de întreținere reglementată de Codul familiei al Republicii Moldova.

Există unele drepturi care sunt cuprinse în activul succesoral, deși la deschiderea succesiunii nu se mai găsesc în patrimoniul succesoral. În această categorie intră donațiile făcute de defunct cu depășirea rezervei moștenitorilor rezervatari, care, în această măsură, sunt supuse reducăunii, precum și donațiile nescutite de raport atunci când la moștenire vin moștenitori între care există obligația de raport [3]. De asemenea, se vor cuprinde în activul moștenirii fructe naturale și civile produse de bunurile succesorale ulterior deschiderii moștenirii.

Nu vor intra în activul succesoral drepturile cu caracter viager care se sting la moartea titularului, drepturile constituite în favoarea defunctului *intuitu personae* și acțiunile în justiție prin care se valorifică aceste drepturi.

Transmiterea activului succesoral operează, de drept, de la data deschiderii succesiunii și poate fi universală, cu titlu universal sau cu titlu particular.

Transmisiunea universală sau cu titlu universal. Transmisiunea universală privește întreg patrimoniul succesoral, iar titularul dreptului are vocație universală în virtutea căreia poate culege întreaga moștenire dacă nu intră în concurs cu alți moștenitori cu vocație universală sau cu titlu universal. Moștenitori cu vocație universală sunt moștenitorii legali și legatarii universali, care sunt virtual chemați la întreg patrimoniul succesoral, chiar dacă emolumentul succesoral pe care îl vor culege va fi mai mic decât activul succesoral.

Transmisiunea cu titlu universal are ca obiect o fracțiune (cotă-parte) din moștenire. Astfel de transmisiuni au loc fie în temeiul legii, fie al legatelor universale sau cu titlu universal.

Transmisiunea universală sau cu titlu particular. Ea are ca obiect unul sau mai multe bunuri, determinate sau determinabile printr-un *ut singuli* (singular).

Transmisiunea cu titlu particular decurge întotdeauna dintr-un legat cu titlu particular. Și această transmisiune operează, în principiu, la data deschiderii moștenirii. Regula menționată se aplică în cazul în care legatul are ca obiect proprietatea unor bunuri individual determinate.

În cazul bunurilor de gen, proprietatea se transmite de legatar doar în momentul numărării, măsurării sau cântării, până la acest moment legatarul fiind doar titularul unui drept de creanță. Tot un drept de creanță doborândește legatarul atunci când obiectul legatului constă în obligații de a face sau de a nu face. În acest raport juridic de creanță legatarul particular este creditor, iar moștenitorii legali, legatarii universali sau cu titlu universal – debitori. Legatele particulare având ca obiect drepturi de creanță sunt prescriptibile în condițiile dreptului comun.

Partajul averii succesoriale. Partajul averii se face prin acordul moștenitorilor după primirea certificatului de moștenitor (art.1560 CC RM). Cercul moștenitorilor și al cotelor moștenite din averea succesorală se individualizează numai după eliberarea certificatului de moștenitor. Ca rezultat al eliberării certificatului, moștenitorii devin coproprietari ai patrimoniului succesoral indiviz. Fiecare moștenitor are cotă abstractă din patrimoniu.

Pentru a înceta coproprietatea, moștenitorii pot efectua, prin acord comun, partajul averii succesoriale. Partajul reprezintă un act voluntar, care poate fi încheiat între moștenitori, dacă aceștia doresc să redistribuie altfel averea dobândită prin moștenire. Partajul se va efectua prin împărțirea bunului proprietate comună pe cote-părți în natură. Dacă unui coproprietar i se va atribui o parte reală mai mare decât cota sa parte, celorlalți coproprietari li se va atribui o sultă.

Acordul privind partajul voluntar poate interveni oricând, dar se încheie numai după eliberarea certificatului de moștenitor. În lipsa acordului între moștenitori, partajul poate fi efectuat prin intermediul instanței de judecată. Moștenitorii pot decide să efectueze partajul total al averii moștenite sau al unei părți a acesteia. Testatorul este în drept să stabilească modul de partajare (distribuire) a averii succesoriale între moștenitori. Voința testatorului este obligatorie pentru moștenitori și urmează a fi respectată întocmai la eliberarea certificatului de moștenitor. De asemenea, prin testament poate fi numit un executor testamentar. Potrivit art.1562 CC RM, oricare dintre moștenitori, coproprietar al bunurilor mobile și imobile moștenite, poate cere separarea cotei sale în natură. În urma separării, un bun sau câteva bunuri mobile sau imobile ce fac parte din averea succesorală pot fi atribuite în proprietatea unuia dintre moștenitori, în schimbul unei sulte ce va fi achitată celorlalți moștenitori, la cererea lor.

Separarea în natură este posibilă numai dacă sunt respectate cumulativ următoarele condiții:

- a) prin separare nu este afectată destinația economică a bunului imobil ori mobil;
- b) dacă nu este interzisă expres de lege.

Dacă obiect al partajului averii succesoriale îl formează un teren agricol pe care se află gospodăria țărănească (de fermier) lăsat prin testament câtorva moștenitori sau, dacă nu s-a lăsat testament, dar există moștenitori legali, teritoriul agricol și tehnica agricolă pot fi împărțite între aceștia în cazul în care partea de teren repartizată fiecărui moștenitor asigură existența unei gospodării viabile. Dacă terenul agricol a fost moștenit de câțiva moștenitori, indiferent de faptul care a fost temeiul chemării la moștenire, aceștia vor putea decide asupra împărțirii terenului și a tehnicii agricole cu condiția că partea de teren repartizată fiecărui moștenitor asigură existența unei gospodării agricole viabile. Împărțirea se permite doar în cazul în care vreun moștenitor dorește să-și întemeieze și să administreze o gospodărie. Dacă nici unul dintre succesori nu dorește să întemeieze o gospodărie, terenul, împreună cu gospodăria țărănească situată pe el, poate fi vândută cu acordul lor, fiecare primind echivalentul în bani al cotei sale succesoriale. În cazul unui succesori conceput, dar care nu s-a născut, partajul averii succesoriale se va face doar după nașterea lui, după primirea certificatului de moștenitor.

Moștenitorii sunt în drept să partajeze averea succesorală numai separând cota ce i se cuvine moștenitorului conceput (art.1568 CC RM).

Partajul succesoral se efectuează potrivit regulilor generale, după eliberarea certificatului de moștenitor, atunci când cotele fiecărui moștenitor sunt clare. Separarea cotei ce revine moștenitorului conceput nu este posibilă fără certificatul de moștenitor ce-i confirmă dreptul. Nu se admite separarea și din considerentul de a nu permite încălcarea dreptului ce-i revine moștenitorului conceput privind participarea benevolă și în egală măsură împreună cu ceilalți moștenitori la separarea cotei convenționale ce eventual îi va reveni. Separarea cotei reprezintă separarea în natură a cotei care revine moștenitorului din bunurile mobile sau imobile ce fac parte din averea succesorală.

Transmiterea pasivului succesoral

Patrimoniul succesoral cuprinde, pe lângă activul succesiunii, și obligațiile, sarcinile moștenirii (acestea formând pasivul succesoral).

Rezultă că în pasivul succesoral lăsat de defunct vor intra obligațiile patrimoniale ale acestuia. Aceste obligații pot avea izvor diferit:

- a) obligații ce s-au născut ca urmare a săvârșirii de către defunct a unor fapte ilicite cauzatoare de prejudicii unei terțe persoane;
- b) obligații care s-au asumat prin contract (ce nu au caracter *intuitu personae*, cum sunt, de exemplu, vânzarea-cumpărarea, împrumutul sau schimbul).

Pasivul moștenirii cuprinde și sarcinile acesteia. Acestea sunt: cheltuielile care au loc cu ocazia inventarierii, conservării, administrării, lichidării succesiunii, cheltuielile de înmormântare, legatele cu titlu particular care au ca obiect bunuri generice etc.

În doctrină s-a apreciat că nu pot fi incluse în pasivul moștenirii cheltuielile suportate de unul dintre viitorii succesori cu întreținerea defunctului (pe timpul vieții acestuia).

Pasivul succesoral cuprinde datoriile moștenirii, indică acele obligații patrimoniale ale defunctului care, indiferent de izvorul lor, există în patrimoniul succesoral la data deschiderii succesiunii. Pasivul succesoral se divide de drept din momentul deschiderii succesiunii, moștenitorii fiind obligați la plata datoriilor proporțional cu partea ce le revine din moștenire (art.1540 CC RM).

Patrimoniul persoanei fizice, odată cu decesul ei sau declararea judecătorească a morții, se transmite moștenitorilor legali sau testamentari. Patrimoniul succesoral include universalitatea de drepturi (activul succesoral) și obligații (pasivul succesoral) cu conținut patrimonial.

Dacă cel ce a lăsat moștenirea a fost debitor solidar, moștenitorii poartă această răspundere solidară. Din momentul deschiderii succesiunii, pasivul succesoral se divide de drept, moștenitorii fiind ținuti la plata datoriilor, cu partea ce le revine din moștenire. Moștenitorul care acceptă moștenirea prin transmisiune succesorală va răspunde, de asemenea, în fața creditorului proporțional cotei ce-i revine din moștenirea primită drept rezultat al transmisiei succesorală. Totodată, el nu va răspunde pentru datoriile celui care a lăsat moștenirea cu averea moștenită după decesul moștenitorului după care a moștenit și de la care i s-a transmis dreptul de acceptare a moștenirii prin transmisie.

Legea nu prevede posibilitatea acceptării moștenirii numai în ipoteza în care în patrimoniul succesoral nu sunt datorii. Transmiterea moștenirii este o transmitere universală, întrucât are ca obiect patrimoniul persoanei fizice decedate ca universalitate juridică, adică totalitatea drepturilor și obligațiilor care au valoare economică și care au aparținut defunctului.

Moștenitorii care au primit cotă din rezerva succesorală, de asemenea, sunt responsabili de datoriile celui ce a lăsat moștenirea. Moștenitorii care au acceptat succesiunea sunt responsabili față de creditorii celui ce a lăsat moștenirea proporțional cotei ce revine fiecăruia din activul succesoral transmisibil, dacă acordul dintre moștenitori și creditorii nu prevede altfel.

Există excepții de la regula contribuției proporționale la plata pasivului. Astfel, excepția poate fi instituită prin testament și moștenitorul însărcinat cu plata datoriei să fie unul singur urmărit de către creditor, fără a avea drept de regres împotriva celorlalți moștenitori.

Există excepții de la regula diviziunii de drept a pasivului succesoral proporțional cotei trecute din patrimoniul succesoral.

Moștenitorii rezervatari sunt responsabili, de asemenea, față de creditorii celui ce a lăsat moștenirea. Ei participă la acoperirea datoriilor celui ce a lăsat moștenirea proporțional cotei moștenite din patrimoniul succesoral. Această regulă este aplicabilă și statului în cazul succesiunii vacante.

Spre deosebire de moștenitori, legatarul este absolvit de răspunderea pentru datoriile celui ce a lăsat moștenirea. Dacă pasivul patrimonial depășește activul, moștenitorul va trebui, potrivit art.1541 CC RM, să facă dovadă acestui fapt, cu excepția cazurilor în care notarul a întocmit un inventar al patrimoniului succesoral.

Moștenitorii pot fi obligați să răspundă pentru obligațiile celui ce a lăsat moștenirea doar în limitele valorii averii succesoriale. Norma articolului 1541 CC RM repartizează sarcina probațiunii între succesori și creditorii, vizând coraportul dintre valoarea averii succesoriale și valoarea pasivului succesoral. Astfel, obligația de a proba componența activelor incluse în masa succesorală, care alcătuiesc valoarea (costul) acesteia ce poate fi corelată cu pasivul succesoral, revine moștenitorilor. Dovada poate fi făcută de către unul din moștenitori sau de către fiecare moștenitor în parte. Dacă creditorii nu sunt de acord cu dovezile prezentate de către moștenitori, ei sunt în drept să se adreseze în instanța de judecată. La fel, creditorii sunt în drept să ceară separația patrimoniului celui ce a lăsat moștenirea de patrimoniul moștenitorului, primul fiind destinat creditorilor defunctului, iar al doilea – creditorilor moștenitorului.

Moștenitorul este eliberat de sarcina de a dovedi valoarea averii succesoriale în cazul în care inventarierea a fost efectuată de către notarul. Existența inventarului creează prezumția că actul întocmit de către notarul include toate bunurile și drepturile patrimoniale ce revin celui ce a lăsat moștenirea până la proba contrară. Dacă moștenitorul sau creditorul nu sunt de acord cu inventarul întocmit, acest fapt poate fi contestat în judecată.

Succesorii universalii sau cu titlu universal răspund de patrimoniul succesoral numai dacă au acceptat moștenirea. Renunțătorul, fiind socotit că nu a fost vreodată succesori, nu are această obligație.

Legatarii particulari, care sunt dobânditori cu titlu particular ai unui anumit drept, nu răspund, în principiu, pentru pasivul succesoral [4].

Totuși, în mod excepțional, legatarul cu titlu particular va fi obligat să suporte plata unor datorii și sarcini ale moștenirii în următoarele cazuri:

- a) dacă testatorul a impus expres sau tacit legatarului cu titlu particular obligația de a plăti anumite datorii sau legate;
- b) dacă legatul are ca obiect un imobil ipotecat, legatarul cu titlu particular, deși nu este obligat personal să plătească datoria defunctului nefiind debitor, totuși, în calitate de proprietar al bunului, este ținut de obligațiile garantate prin ipoteză;
- c) dacă legatul particular are ca obiect o universalitate cuprinsă în patrimoniul succesoral (cum ar fi o succesiune acceptată, dar nelichidată, ori o parte socială dintr-o societate); în acest caz, asupra legatarului particular trec nu numai drepturile, dar și obligațiile cuprinse în acea universalitate;
- d) dacă toate legatele – inclusiv cel cu titlu particular – făcute de testator între activul net al moștenitorului, vor fi reduse în mod proporțional, pentru că nimeni nu poate face liberalități atât timp cât nu și-ar plăti creditorii (*Nemo liberalis, nisi liberatus*); în acest fel, legatarul cu titlu particular va suferi indirect efectele pasivului succesoral;
- e) legatarul uzufructului întregii moșteniri sau al unei fracțiuni din moștenire contribuie împreună cu proprietarul la plata datoriilor în proporție cu valoarea uzufructului raportată la valoarea fondului.

Legatarul uzufructului universal sau cu titlu universal al moștenirii este obligat să achite legatele, pensiile alimentare și veniturile rentelor perpetue sau pe viață care privesc patrimoniul succesoral ce-i este dat în folosință și fără nici un drept de repetițiune.

Legatarul uzufructului asupra unui bun determinat (când atât legatul, cât și uzufructul sunt cu titlu particular) nu răspunde pentru plata datoriilor și sarcinilor succesiunii.

Regula fundamentală a transmiterii pasivului succesoral este cea a divizării sale de drept, de la data deschiderii succesiunii, între moștenitorii universalii și cu titlu universal proporțional cu părțile lor ereditare.

Calitatea moștenitorului de a fi sezinar sau nesezinar nu are importanță sub aspectul divizării pasivului succesoral între moștenitori, deci creditorii pot acționa și împotriva moștenitorilor nesezinari.

În cazul în care partea ereditară a succesoriului nu este stabilită sub forma unei fracțiuni din moștenire (cum ar fi în cazul legatului cu titlu universal al tuturor bunurilor imobile), ea se va calcula raportând valoarea legatului la valoarea întregii moșteniri, legatarul fiind ținut la pasiv în această proporție.

La divizarea pasivului între moștenitori se iau în vedere părțile ereditare calculate, cu excluderea din activ a bunurilor gospodăriei casnice, pe care le avea soțul supraviețuitor la moștenire în temeiul unui drept special.

De altfel, creditorii succesoralii nu pot să urmărească bunurile care constituie dreptul special al soțului supraviețuitor decât în mod excepțional, dacă pasivul moștenirii nu a putut fi satisfăcut prin lichidarea restului

bunurilor succesoriale. Diviziunea de drept a pasivului succesoral proporțional cu partea ereditară nu este o regulă imperativă și de la ea legea, *de cuius*-ul sau moștenitorii pot, prin convenție, deroga.

Întinderea răspunderii succesorilor. Cu privire la suportarea datoriilor pe care defunctul nu le onorase până la data deschiderii succesiunii, tradițional se face deosebire între moștenitorii regulați și moștenitorii neregulați.

Sunt *moștenitori regulați* rudele defunctului cu vocație succesorală legală și *soțul supraviețuitor*. Printr-o ficțiune justificată, ei sunt considerați continuatori ai persoanei defunctului; ca atare, ei răspund pentru plata pasivului succesoral, atât cu bunurile dobândite prin moștenire, cât și cu bunurile personale, dacă au acceptat succesiunea pur și simplă. Pentru a se descărca de această obligație, moștenitorii trebuie să renunțe la succesiune sau s-o accepte [5].

Succesori *neregulați* sunt legatarii și statul.

Răspunderea acestora se angajează după cum urmează:

a) legatarii universali și cu titlu universal răspund pentru plata pasivului succesoral numai în limita bunurilor dobândite prin succesiune, cu condiția să fi făcut *inventarul succesiunii* înainte de a fi trimise în posesie, întrucât altfel vor răspunde cu bunurile proprii.

Rezultă că, în lipsa inventarului, acești legatari răspund pentru pasiv ca și moștenitorii regulați;

b) legatarii cu titlu particular, în principiu, nu sunt obligați să suporte pasivul, dar nu pot cere predarea legatelor decât după plata pasivului și în limita bunurilor succesoriale;

c) statul răspunde de pasivul moștenirii numai cu bunurile moștenirii, deci răspunderea pentru plata pasivului este limitată în toate cazurile la valoarea activului dobândit. De menționat că sarcinile născute după deschiderea succesiunii sunt asimilate datoriilor și se suportă de toți moștenitorii universali sau cu titlu universal.

Necesitatea stabilirii limitei răspunderii moștenitorilor se impune pentru a nu fi admise cazuri de majorare sau de micșorare a răspunderii. Conform art.60 al Legii cu privire la notariat și art.1554 CC RM, inventarierea averii se face de către notar. În cadrul acestei proceduri se face o valorificare a întregului activ succesoral în a cărui limită succesorul va purta obligațiunile de a răspunde pentru activ.

În actul de inventariere se vor indica bunurile ce fac parte din masa succesorală, locul aflării și valoarea lor. Dacă dreptul de proprietate al celui ce a lăsat moștenirea asupra unor bunuri se contestă, acestea se vor include în inventar, fiind menționat faptul contestării. Inventarul se semnează de către notar, de către moștenitorii și creditorii prezenți la locul efectuării inventarierii, în prezența a doi martori. Avera succesorală menționată în inventar poate fi transmisă la păstrare în temeiul unui contract de depozit. În numele deponentului va acționa din oficiu notarul. Măsurile de conservare a averii succesoriale se vor comunica moștenitorilor legali, testamentari și, după caz, executorilor testamentari, creditorilor cunoscuți în legătură cu deschiderea succesiunii, dar care au fost absenți la locul inventarierii.

Creditorii defunctului, sub sancțiunea pierderii dreptului, urmează să înainteze pretențiile sale moștenitorilor care au acceptat succesiunea în termen de șase luni din momentul în care au aflat despre deschiderea succesiunii. Dacă creditorii nu au cunoscut faptul deschiderii succesiunii, termenul de înaintare a pretențiilor va constitui un an din momentul începerii curgerii termenului de înaintare a pretențiilor. Termenul de înaintare a pretențiilor începe să curgă de la data decesului celui ce a lăsat moștenirea.

În concluzie trebuie de menționat că, fiind un compartiment foarte important al procedurii succesoriale și dat fiind că Codul civil al Republicii Moldova prevede o expunere în parte a acestor relații, nu avem o rezolvare completă a tuturor problemelor ce pot să apară. De multe ori este nevoie de a aplica direct analogia legii, aceasta datorită multiplelor lacune în legislație ce creează situații defavorabile pentru părți. Spre exemplu, alin.(2) art.1432 din Codul civil prevede: „Moștenirea este o transmisiune de drepturi pentru cauză de moarte, universală, unitară și indivizibilă”, ceea ce ar fi trebuit să aducă la subrogarea succesorilor în toate drepturile și obligațiile defunctului, inclusiv privind datoriile acestuia; pe de altă parte, sunt stabilite restricții privitor la răspunderea succesorilor pentru obligațiile defunctului doar în limita cotei succesoriale ce-i revine (art.1540 CC RM).

Efectele acceptării la succesiune

Acceptarea pură și simplă a moștenirii consolidează, definitivează titlul de moștenitor al succesibilului, fără deosebire după cum este expresă sau tacită, este exercitată de către succesibilul chemat în primul rând la moștenire sau de către succesibilul subsecvent (a cărui acceptare a devenit operantă ca urmare a renunțării primului chemat) [6].

În toate cazurile, ca urmare a acceptării pure și simple, transmisiunea moștenirii – care a operat cu titlu provizoriu *ope legis* din momentul deschiderii moștenirii (sub condiția rezolutorie a renunțării) – se consideră devenind definitivă. Acest efect, indiferent de momentul în care se produce acceptarea (bineînțeles, în cadrul termenului de prescripție a dreptului de opțiune succesorală), se produce *retroactiv*: „efectul acceptării se suie până la ziua deschiderii succesiunii”.

Prin efectul acceptării pure și simple se stinge definitiv dreptul de opțiune al succesibilului; el decade din dreptul de a renunța la moștenire.

Cel mai important efect al acceptării pure și simple este contopirea, confundarea patrimoniului succesoral cu patrimoniul personal al moștenitorului, succesor universal sau cu titlu universal [7].

Cu alte cuvinte, acceptarea produce următoarele efecte:

a) succesibilul își consolidează retroactiv titlul de moștenitor. Chiar dacă acceptarea nu intervine decât după o anumită trecere de timp de la deces, moștenitorul acceptant este considerat că a acceptat în momentul deschiderii succesiunii;

b) bunurile care au aparținut defunctului vor intra în patrimoniul moștenitorului, astfel încât patrimoniul succesoral se va confunda cu patrimoniul personal al moștenitorului. Moștenitorul va răspunde pentru pasivul moștenirii nu doar în limitele activului succesoral, ci și cu bunurile sale proprii;

c) prin efectul acceptării se stinge definitiv dreptul de opțiune al succesibilului; el decade din dreptul de a renunța la moștenire.

Efectele juridice ale acceptării și renunțării la succesiune survin la momentul deschiderii succesiunii.

Efectele renunțării la succesiune

Efectele renunțării se produc *erga omnes* dacă declarația de renunțare a fost înscrisă, așa cum prevede legea, în registrul special de renunțări.

Acest efect al renunțării are următoarele consecințe:

a) renunțătorul pierde partea din moștenire la care are dreptul;

b) renunțătorul nu mai este obligat să achite datoriile și sarcinile moștenirii [8];

c) această parte din moștenire va reveni prin acrescământ coerezilor, iar în cazul în care renunțătorul era singur chemat la moștenire, aceasta trece la gradul următor [9];

d) renunțătorul care a primit donații de la defunct, nemaiîntrunind în persoana sa calitatea de moștenitor și donator, nu mai este obligat la raport [10];

e) renunțătorul pierde beneficiul sezinei la care a avut dreptul;

f) drepturile reale sau de creanță pe care succesibilul le avea împotriva defunctului sau pe care acesta din urmă le avea împotriva succesibilului și care se stinseseră la deschiderea succesiunii, prin confuziune sau consolidare, sunt readuse la viață [11];

g) creditorii succesiunii pierd drepturile de a urmări bunurile din patrimoniul renunțătorului, iar creditorii acestuia nu pot urmări bunurile succesoriale;

h) renunțătorul nu poate fi prezentat, descendenții săi culegând moștenirea în nume propriu.

Retractarea renunțării

Cu toate că, în principiu, renunțarea la moștenire, ca și acceptarea, este un act irevocabil, în intenția de a se evita vacanța succesorală, legea permite, în mod excepțional, retractarea (revocarea) renunțării, dar numai dacă sunt îndeplinite două condiții cumulativ:

1) retractarea este posibilă numai cât timp, în privința renunțătorului, nu s-a împlinit termenul de prescripție a dreptului de opțiune succesorală.

Precizăm că împlinirea termenului de prescripție trebuie să fie analizată la concret, în raport de renunțătorul retractar, iar nu calculată automat – șase luni de la deschiderea moștenirii, deci ținându-se cont de toate regulile care guvernează prescripția dreptului de opțiune succesorală (începutul prescripției, suspendarea etc.)

Decăderea renunțătorului din dreptul de a retracta renunțarea prin îndeplinirea termenului de prescripție operează de drept și poate fi invocată de orice persoană interesată, chiar din oficiu;

2) retractarea este posibilă numai dacă moștenirea nu a fost acceptată până în momentul retractării de un alt succesibil, comoștenitor sau moștenitor subsecvent, cu vocație legală sau testamentară, universală, sau cu titlu universal [12].

Întrucât rațiunea pentru care legea admite retractarea renunțării este evitarea vacanței succesoriale, acceptarea legatului cu titlu particular de către legatar nu împiedică retractarea renunțării făcute de succesorul uni-

versal. Mai mult decât atât, retractarea revocării este posibilă și în ipoteza acceptării legatului cu titlu universal, dacă vacanța succesorală s-a menținut pentru o cotă-parte din moștenire, iar retractantul are vocația să culeagă acea cotă [13].

Prin urmare, retractarea devine imposibilă din momentul în care succesiunea nu mai este vacantă, total sau parțial – datorită acceptării ei de către moștenitorii cu vocație asupra universalității succesorală, făcută înainte sau după renunțarea succesibilului care ar fi voit să o retracteze, dar nu mai poate, datorită faptului că moștenirea a fost deja acceptată, deci anterior retractării, iar nu concomitent sau ulterior.

Precizăm că în raport cu drepturile statului asupra succesiunii vacante (nu și dacă a fost gratificat prin testament), indiferent de măsurile întreprinse de notar, de curatorul desemnat sau de autoritatea administrației publice, succesibilul poate retracta renunțarea pe toată perioada termenului de prescripție a dreptului de opțiune succesorală, constatarea vacanței succesorală având loc numai „după expirarea termenului legal de acceptare a succesiunii”.

Prin urmare, în raport cu drepturile statului asupra moștenirii vacante, retractarea devine inoperantă numai prin împlinirea termenului de prescripție.

Dacă cele două condiții numite *supra* sunt îndeplinite, succesibilul poate reveni asupra hotărârii anterioare luate, retractând renunțarea.

Efectele retractării

a) ca urmare a retractării renunțării, succesibilul devine moștenitor *acceptant pur și simplu al moștenirii*, fără a mai avea dreptul de a mai reveni asupra deciziei luate;

b) ca orice act de opțiune succesorală, retractarea renunțării prin acceptare *operează retroactiv*, de la data deschiderii moștenirii.

Efectele retroactive ale retractării nu operează în privința drepturilor dobândite de terțe persoane asupra bunurilor între momentul renunțării și acela al retractării. Legea vizează, pe de o parte, prescripția extinctivă (stingerea unei datorii față de succesiune) sau achizitivă (dobândirea unui imobil succesoral prin uzucapiune), care operează, oricum, nefiind influențată de actul în sine prin care se exercită dreptul de opțiune și, pe de altă parte, drepturile dobândite de terți prin actele încheiate de custodele bunurilor succesorală sau de executorul succesoral.

Față de evoluțiile contemporane, există un deosebit interes pentru individ în ceea ce privește limitele dreptului de a dispune, precum și modalitatea de a putea moșteni avera defunctului. Iată de ce considerăm că trebuie modificată legislația privind succesiunea, concretizându-se unele aspecte ale succesiunii testamentare, unele liberalități, toate fiind legate de dreptul de proprietate. În același rând, urmează a fi reglementate legislativ noi subiecte ale dreptului de succesiune, noi probleme, în special vizând succesiunea proprietății cu caracter comun, care nu pot fi soluționate de dreptul succesoral actual.

Referințe:

1. Chirică D. Drept Civil. Succesiuni. - București: Lumina Lex, 1999, p.368.
2. Alin.(3) art.17 al Legii cu privire la drepturile de autor și drepturile conexe, nr.293-XIII din 23.11.1994 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 1995. - Nr.13/124.
3. Chirică D. Op. cit., p.241.
4. Chirică D. Drept Civil. Succesiuni și testamente. - București: Rosetti, 2003, p.262.
5. Stănculescu L. Drept Civil. Succesiuni. - București: ALL Beck, 2002, p.550.
6. Dumitrache B. Instituții de drept civil. - București: Universul Juridic, 2001, p.463.
7. Florescu D. Drept Civil. Succesiuni. - București: Universitatea „Titu Maiorescu”, 2001, p.235.
8. Dogaru I. Drept Civil. Succesiunile. - București: ALL Beck, 2003, p.362.
9. Cod Civil Român. - București: Teora, 2001, art.697.
10. Eliescu M. Transmisiunea și împărțirea moștenirii în dreptul RSR. - București: Editura Academiei, 1996, p.134.
11. Deak Fr. Tratat de drept succesoral. - București: Editura Academiei, 1999, p.119.
12. Eliescu M. Op. cit., p.136-137.
13. Deak Fr. Op. cit., p.487; Chirică D. Op. cit., p.238-239.

Prezentat la 22.03.2007